

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Середюк Марії Степанівни «Громадсько-політична
діяльність Володимира Целевича (1890 – 1942 рр.)»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за
спеціальністю 07.00.01 – історія України

На сучасному етапі українського державотворення назріла потреба осмислення та критичного переосмислення багатьох подій і явищ історичного минулого, а в цьому контексті – комплексного аналізу суспільно-політичних процесів на західноукраїнських землях міжвоєнного періоду ХХ ст. крізь призму біографій відомих українських громадсько-політичних діячів. До таких, без сумніву, належить Володимир Целевич – один з лідерів УНДО, багаторічний посол польського парламенту, член низки громадських організацій, автор численних наукових та науково-популярних досліджень з теорії та історії українського державотворення, серії розвідок, які присвячувалися питанням освіти, колонізації, осадництва, пошуку оптимальних форм співпраці із польською владою на регіональному та державному рівні.

Актуальність дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і зумовлена, як правильно відзначає М. Середюк, насамперед відсутністю комплексних наукових досліджень, присвячених цій багатогранній постаті. Вступна частина роботи відповідає вимогам до дисертаційних досліджень. Наукова проблема, мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, хронологічні та територіальні межі сформульовані чітко та логічно.

Автор дисертаційної роботи, опираючись на широку джерельну базу, насамперед на неопубліковані архівні матеріали, періодичні видання, мемуарну літературу та історичні дослідження з даної проблеми всебічно проаналізувала: особливості формування світогляду В. Целевича; його парламентську працю у вищому законодавчому органі Другої Речі Посполитої; організаційно-політичну працю в УНДО; здобутки у науково-видавничій сфері та редакторсько-публіцистичній діяльності; внесок у нормалізацію польсько-українських відносин у другій половині 1930-х рр. У науковій праці вирішено коло

взаємопов'язаних завдань, з огляду на які можна стверджувати про досягнення поставленої мети дисертаційного дослідження.

Власне завдяки скрупульозній пошуковій роботі М. Середюк уперше в українській історіографії: з'ясовано та реконструйовано маловідомі факти біографії відомого політика, зокрема, охарактеризовано його діяльність в Українському горожанському комітеті (УГК), внесок у створення Української військової організації (УВО); відтворено цілісну картину громадсько-політичної діяльності В.Целевича в УНДО, українських громадських товариствах Галичини; на конкретних прикладах показано боротьбу одного з лідерів української націонал-демократії за піднесення національної свідомості українців Галичини, утвердження в суспільній свідомості ідей соборності та державності українських земель; деталізовано працю В.Целевича у сеймі Польщі, охарактеризовано його основні здобутки на парламентському терені; обґрунтовано та доведено важливу цінність науково-публіцистичної спадщини В.Целевича, наголошено на необхідності її популяризації серед широкого загалу.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що матеріали і висновки дисертації можуть бути використані у науково-дослідницькій сфері (при підготовці фундаментальних праць з історії України), навчальній (у процесі розробки і викладання нормативних та спеціальних курсів у вузах), а також – практично-політичній (для діяльності політичних партій, що сповідують національно-демократичну ідеологію). Зібраний фактологічний матеріал, науково-теоретичні узагальнення можуть слугувати для подальшого поглибленого аналізу суміжної проблематики. Робота пройшла належну апробацію на всеукраїнських та міжнародних конференціях.

Дисертація побудована на аналізі історичних праць та публікацій близьких до тематики дослідження, значній, репрезентативній джерельній базі, основу якої складають архівні документи Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України), Центрального державного історичного архіву України у м. Львові (ЦДАЛІ України), Державних архівів Львівської (Держ. архів Львівської області), Тернопільської (Держ. архів

Тернопільської області) та Івано-Франківської (Держ. архів Івано-Франківської області) областей, спогади сучасників В. Целевича, матеріали періодичної преси. Значна кількість джерел уперше вводиться до наукового обігу, що посилює актуальність досліджуваної теми.

Структура роботи не викликає заперечень і логічно «впливає» з особливостей громадсько-політичної біографії В. Целевича. Архітектуру дисертації визначив проблемно-хронологічний принцип викладу матеріалу – робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків та списку використаних джерел. Поставленій меті дослідження відповідає вибрана дисертанткою наукова методологія.

Цікавими фактами з біографії В. Целевича відзначається другий розділ «Формування світогляду», який присвячений аналізу впливу родинного, студентського оточення на становлення В. Целевича як політика. У розділі також констатовано що перші кроки у громадсько-політичному житті краю В. Целевич здійснив у лавах УГК, який базував свою діяльність на позапартійній основі та опікувався національно-культурним та соціально-економічним життям українців Східної Галичини. У цей же період він став одним із засновників УВО, що посилювало увагу поліції до його особи (с. 69). До заслуг М. Середюк також потрібно віднести її спробу заповнення «білих плям» еміграційної праці політика у США та Канаді.

Надзвичайно важливим для аналізу загальної картини громадсько-політичної діяльності В. Целевича є третій розділ дисертації, у якому фахово розкрито особливості його партійної діяльності. М. Середюк зауважує, що «з перших днів існування найвпливовішої політичної сили Західної України В. Целевич взяв участь у формуванні низових осередків партії, виступав із політичними рефератами на вічах, які присвячувалися обговоренню наболілих тогочасних проблем, передусім дискримінаціям у мовно-культурній сфері (с. 85). Значну увагу дослідниця присвячує проблемі нормалізації польсько-українських відносин та приходиться до висновку, що

«на хвилі значного розчарування суспільства у діяльності УГПР, В. Целевич разом із В. Мудрим та іншими однодумцями започатковує діалог із польським

владним режимом... Навіть незважаючи на безрезультатність нормалізації, один із її «архітекторів» відстоював новий політичний курс фактично до початку Другої світової війни» (с. 103).

Третій розділ дисертації доповнює четвертий («Парламентська праця»), який знайомить із роботою В. Целевича у сеймі Другої Речі Посполитої. На основі його конкретних законопроектів, виступів у польському паламенті у дисертації показано, що «на парламентському терені він відстоював національно-культурні права українців, виступав із різким осудом національної політики Польської держави, спрямованої на асиміляцію українців» (с. 117). Загалом, не вдаючись до надмірної деталізації, відзначимо, що М. Середюк прийшла до закономірного, обґрунтованого висновку – «оптимістичний початок ініційованої В. Целевичем та В. Мудрим нормалізації польсько-українських відносин розбився об парламентські реалії – жодна із вагомих ініціатив лідерів УПР не знаходила підтримки пропольської більшості ОЗОНу» (с. 137).

У п'ятому розділі уперше в українській історіографії охарактеризовано здобути В. Целевича у редакційно-публіцистичній сфері. Водночас до наукового обігу введено чимало невідомих праць українського політика. М. Середюк критично проаналізувала десятки наукових науково-популярних робіт політика, які він опублікував упродовж 1920 – 1930-х рр. і які присвячувалися історії України новітнього періоду, теорії держави та права, захисту майнових прав українського селянства тощо. Здобувач справедливо відзначає, що «у численних дослідженнях генеральний секретар партії констатував, що український народ «дозрів» до створення незалежної української держави, оскільки мав «зовнішні ознаки своєї відрубності»: мову, історичні традиції, культуру тощо. Основну причину поразки українців у національно-визвольних змаганнях 1918 – 1923 рр. вбачав у відсутності згуртованої еліти, яка виявилася нездатною мобілізувати народ у найбільш відповідальний політичний момент» (с. 168).

Результати наукового пошуку здобувача адекватно відображені у висновках до дисертації (с. 169–173). Вони узагальнюють науково-теоретичні

здобутки М. Середюк, не викликають заперечень, логічно впливають із змісту дослідження та завдань.

Водночас вартує звернути увагу на зауваження та побажання до дисертаційної роботи. По-перше, вартувало б більше уваги приділити проблемі діяльності В. Целевича в Українському горожанському комітеті після поразки українців у державотворчих змаганнях. По-друге, на нашу думу робота значно виграла б за умови ширшого розкриття М. Середюк міжособистісних контактів В. Целевича, зокрема його відносин із членами ОУН, УСРП, УСДП, відомими польськими політиками. По-третє, було б доречним значно більшу увагу присвятити останнім рокам життя В. Целевича.

Однак, вказані зауваження та побажання не зменшують наукової новизни і практичного значення дисертаційного дослідження здобувача. Дисертаційна робота «Громадсько-політична діяльність Володимира Целевича (1890 – 1942 рр.)» є самостійним і завершеним дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015 та № 567 від 27.07.2016), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор М.С. Середюк заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.01 – історія України.

17 листопада 2019 р.

Офіційний опонент

кандидат історичних наук, доцент
завідувач кафедри історії України,
політології та права

Національного лісотехнічного
університету України

ЗАВІРЯЮ
...ник відділу ...
...ого
...ерситету України
11 2019 р. Підпис

Handwritten signature

Л.Б. Шептицька

